

**DOĞU VE GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGELERİNDE
KADININ SOSYO-EKONOMİK DURUMUNA DAİR
SAHA ARAŞTIRMASI**

GİRİŞ

Sosyo politik Saha Araştırmaları Merkezi; Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerine bağlı 16 kentte (Diyarbakır, Van, Mardin, Batman, Siirt, Bitlis, Şırnak, Iğdır, Şanlıurfa, Ağrı, Bingöl, Muş, Hakkâri ve Kars, Ardahan ve Dersim); Kasım 2019 tarihinde gerçekleştirdiği anket çalışmalarında kadınların sosyo kültürel ve ekonomik durumlarına dair önemli verilere ulaşmıştır. 6907 kadınla yüz yüze gerçekleşen saha çalışmasına katılan araştırma grubunun; **%34,1'i** 25-34 yaş, **%24,1'i** 35-44 yaş, **%23,1'i** 18-24 yaş grubundan oluşmuştur. 18-34 yaş arası genç grup oranı toplamda % 57,2 ile araştırma grubunun yarısından fazlasına tekabül etmiştir.

Araştırma grubunun;

%61,7'si Şehir merkezinde doğduğunu, **%38,3'ü** Köyde doğduğunu;

%69,8'i Evli, **%25,9'u** Bekâr olduğunu;

%30,2'si çocuklarının olmadığını, **%34,2'si** 1-3 arası çocuğunun olduğunu, **%31,6'sı** 4-7 arası çocuğa sahip olduğunu;

%58,9'u bulunduğu kentte doğduğundan beri yaşadığını;

Toplamda %32,7'si lise ve üzeri eğitime sahip iken; **%7,9** Diplomasız okuryazar olduğunu, **%24,4'ü** Okuryazar olmadığını, **%21,3'ü** İlkokul mezunu olduğunu;

Toplamda % 87'1 gibi büyük bir kesimi ücret getiren herhangi bir işte çalışmadığını (**%65,6'sı** Ev içi ücretsiz işçi, **%9,9'u** İşsiz/İş arıyor, **%9,8'i** Öğrenci, **%1,8'i** çalışamaz halde);

Hanelerinde %65,9'u 4-7 kişi arasında, **%16,5'i** 8-11 kişi arasında nüfusla beraber yaşadığını;

%28,6'sı 0-1000 TL arasında hane gelirine sahip olduğunu, **%34,6'sı** 1001-2000 TL, **%24,4'ü** 2001-3000 TL arası gelire sahip olduğunu; TÜİK verilerine göre **Açlık/yoksulluk** limiti içinde sayılan 0-2000 TL arası hane gelirine sahip olan toplamda **%63,2'Lik bir kesim olduğunu;**

%38'i SSK'li iken (Bir kısmı çalışan eş/aile fertleri nedeniyle SSK'lı), Yeşil kart vb'ne sahip **%31,8'i** GSS Primini devletin ödediğini, **%19,5'i** herhangi bir sosyal güvencesinin olmadığını; belirtmişlerdir.

Bu veriler bize;

Bölge kentlerinde yaşayan kadınların önemli bir yoksulluk sınırı içinde, zayıf sosyal güvencelerle veya güvencesizliklerle yaşamaya çalıştığını; Bölge kentlerinde kadın göçünün yoğun olmadığını; Kent kökenli kadınların varlığının artmasına karşın, kadınların yaşadıkları yerle bağının uzun süreli yerleşikliğe dair olduğunu; Hala nispeten kalabalık ailelerde yaşayan kadınlar arasında okullaşmamış toplamda en az **%34,3'lük** bir kesimin olduğunu söylemektedir.

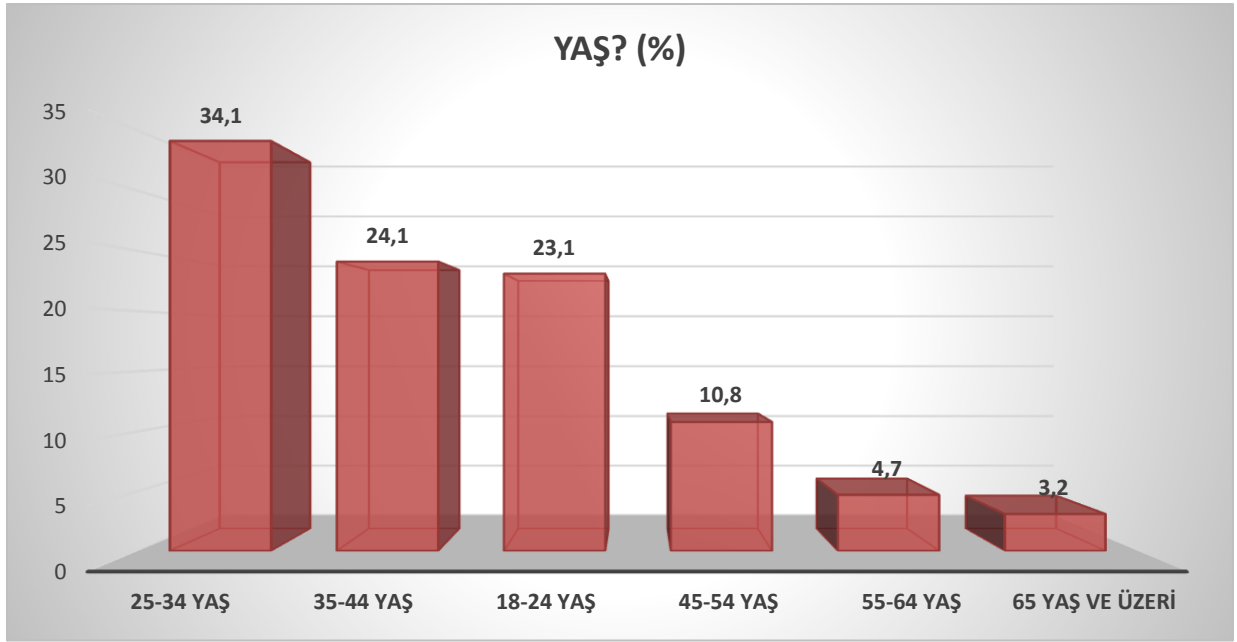
Yaş ile eğitimin evlilik ve istihdam edilme arasındaki ilişkisini dair verilere de ulaşmaya çalışan araştırmaya göre; araştırma grubunda **Okuryazar olmayan** kadınların **%88,4'ü** “Ev içi ücretsiz işçi”, **%5'i** “Çalışamaz halde”, **%4,4'ünün** “İşsiz” ; **Diplomasız okuryazar** kadınların **%88,3'ü** “Ev içi ücretsiz işçi”, **%4,9'u** “İşsiz” , **%2,6'sı** “Çalışamaz halde” dir.;

Okullaşmamış ve Liseye kadar okuyabilmiş olan kadınların oldukça büyük kesiminin “**Ev içi Ücretsiz işçi**” olarak toplumsal yaşama konumlandığını gösteren çalışma ile; **Üniversite mezunu** kadınların ise **%27,1'nin** “İşsiz”, **%24,9'unun** “Devlet memuru”, **%17,9'unun** “Öğrenci”;

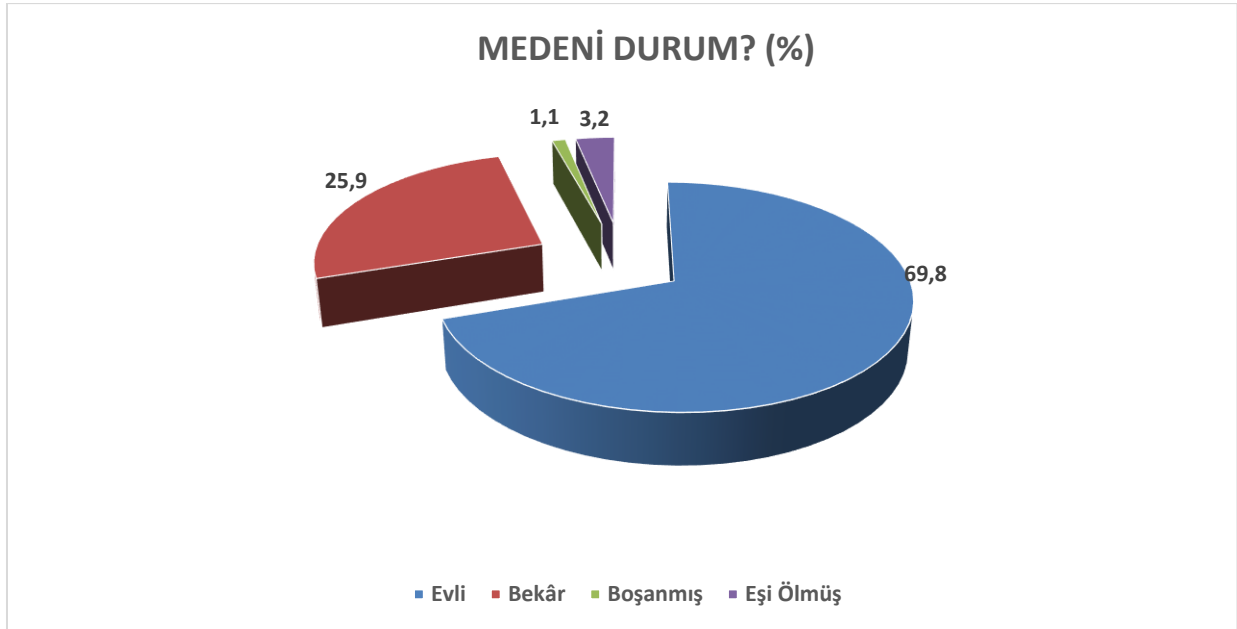
Lisansüstü kadınların **%36,4'ünün** “Devlet memuru”, **%21,2'sinin** “Ev içi ücretsiz işçi” ve **%15,2'sinin** “Öğrenci olduğu görülmüştür.

Araştırma kapsamında kadınlara “**Türkiye'nin en büyük sorunu sizce nedir?**” sorusu da yöneltilmiş buna göre araştırma grubunun ilk dört sırasını oluşturan yanıtlar ; **%31,8'i** Ekonomi/İşsizlik, **%20,4'ü** Kürt sorunu, **%15,9'u** şiddet ve çatışma ortamı; **%9,8'i** Demokrasinin Olmayışı, biçimindedir. Yapılan karşılaştırmalı tablolarda eğitim düzeyi ile yaş gruplarına göre Sorun sıralamasında genellikle bir değişim olmadığı görülmüştür.

*****Özetlediğimiz çalışmanın ayrıntıları tablolar eşliğinde aşağıdadır:**

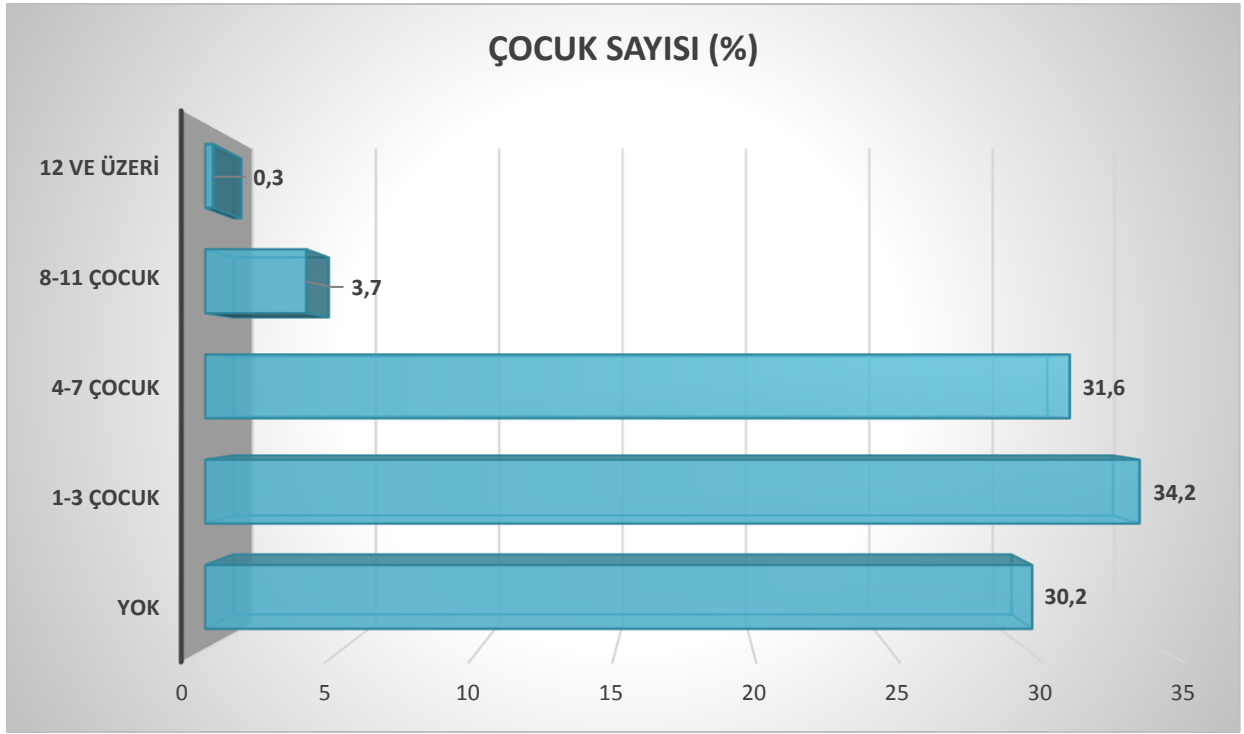

Araştırma grubunda yer alan kadın görüşmecilerin **%34,1'i** 25-34 yaş, **%24,1'i** 35-44 yaş, **%23,1'i** 18-24 yaş, **%10,8'i** 45-54 yaş, **%4,7'si** 55-64 yaş grubunda yer alırken **%3,2'si** 65 yaş ve üzeri yaş grubunda yer almaktadır.

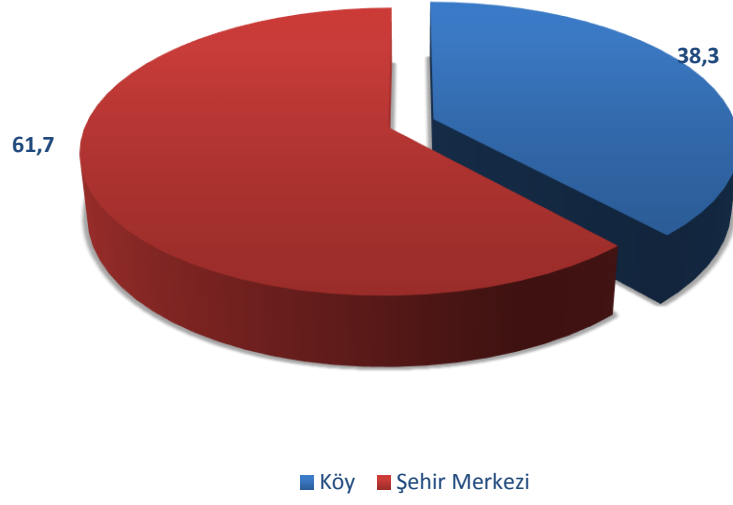
Araştırma grubunda yer alan kadınların **medeni durumlarına** bakıldığında;

%69,8'i Evli, **%25,9'u** Bekâr olduğunu beyan ederken, **%3,2'si** Eşinin ölmüş olduğunu ve **%1,1'i** ise Boşanmış olduğunu beyan etmiştir.

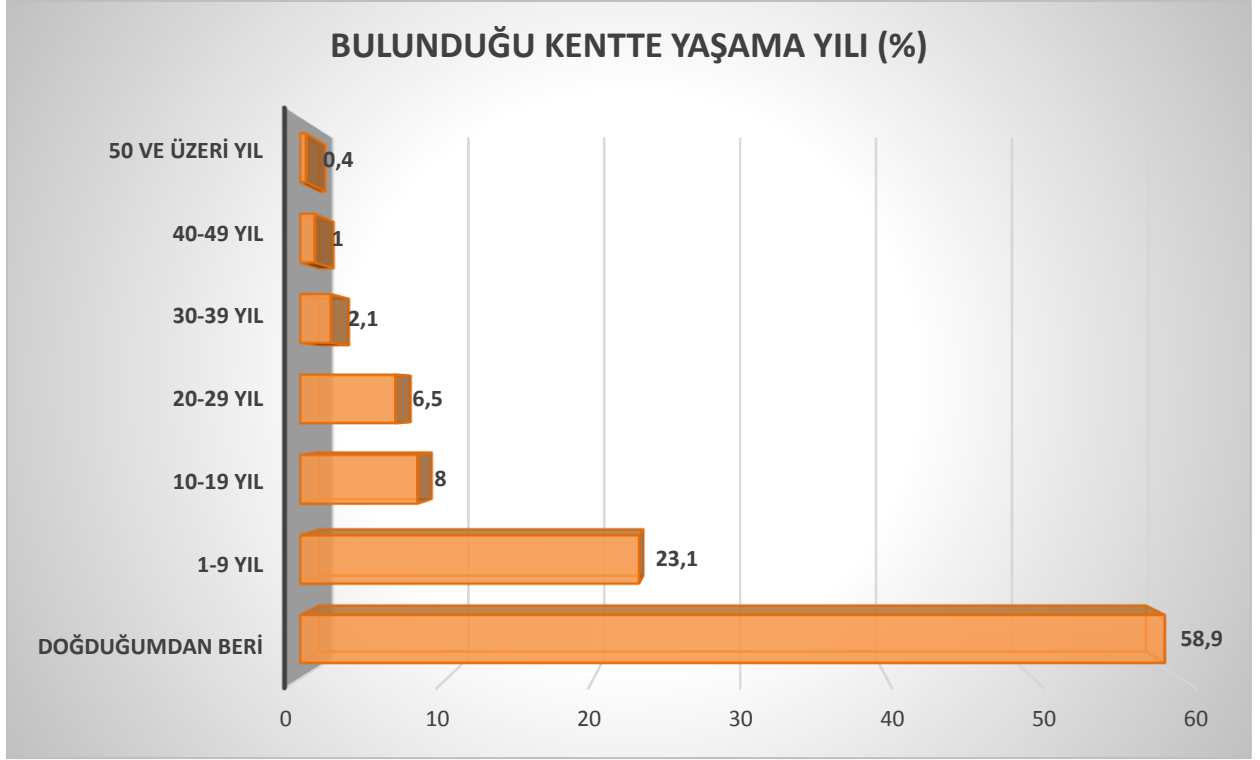

Çalışmada yer alan kadınların **%30,2'si** çocuklarının olmadığını, **%34,2'si** 1-3 arası çocuğunun olduğunu, **%31,6'sı** 4-7 arası çocuk, **%3,7'si** 8-11 arası çocuk ve **%0,3'ü** ise 12 ve üzeri çocuğunun olduğunu belirtmiştir.

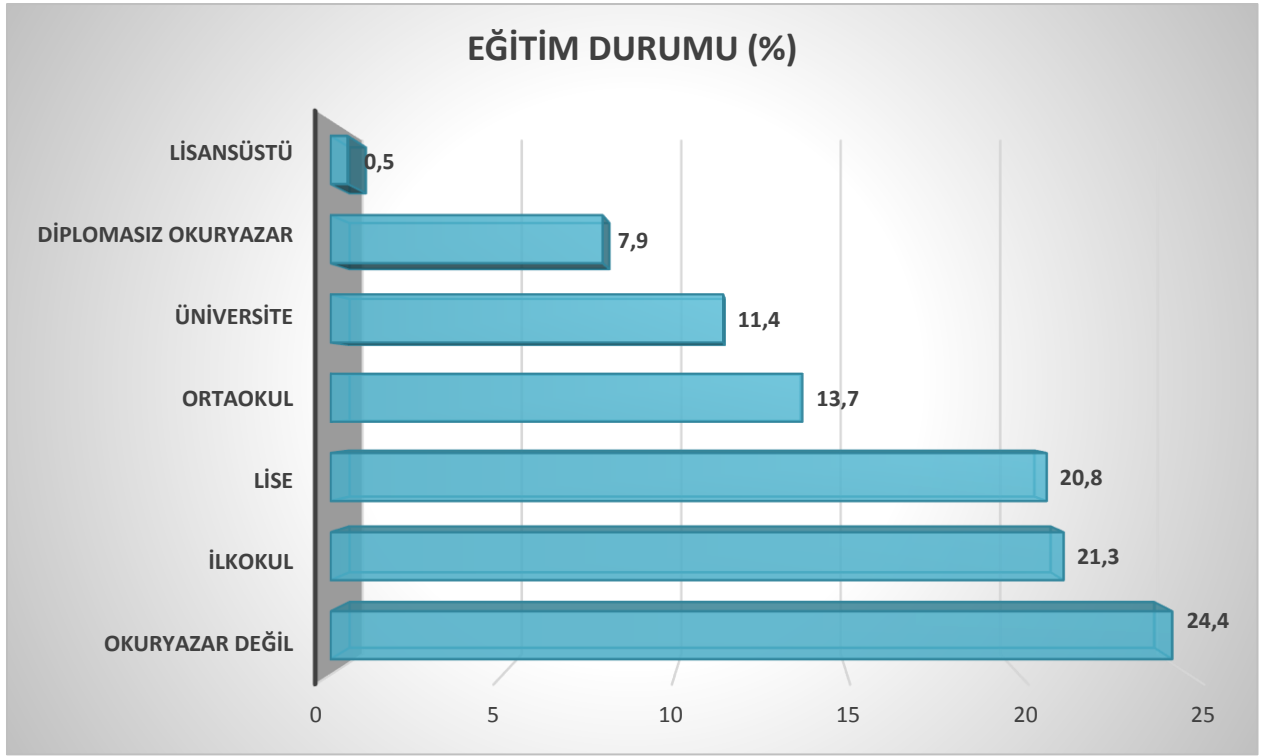
DOĞDUĞU YERLEŞİM BİRİMİ (%)

Araştırma grubunda yer alan kadınların doğduğu yerleşim birimine bakıldığında **%61,7'si** Şehir merkezinde doğduğunu aktarırken **%38,3'ü** Köyde doğduğunu belirtmiştir.

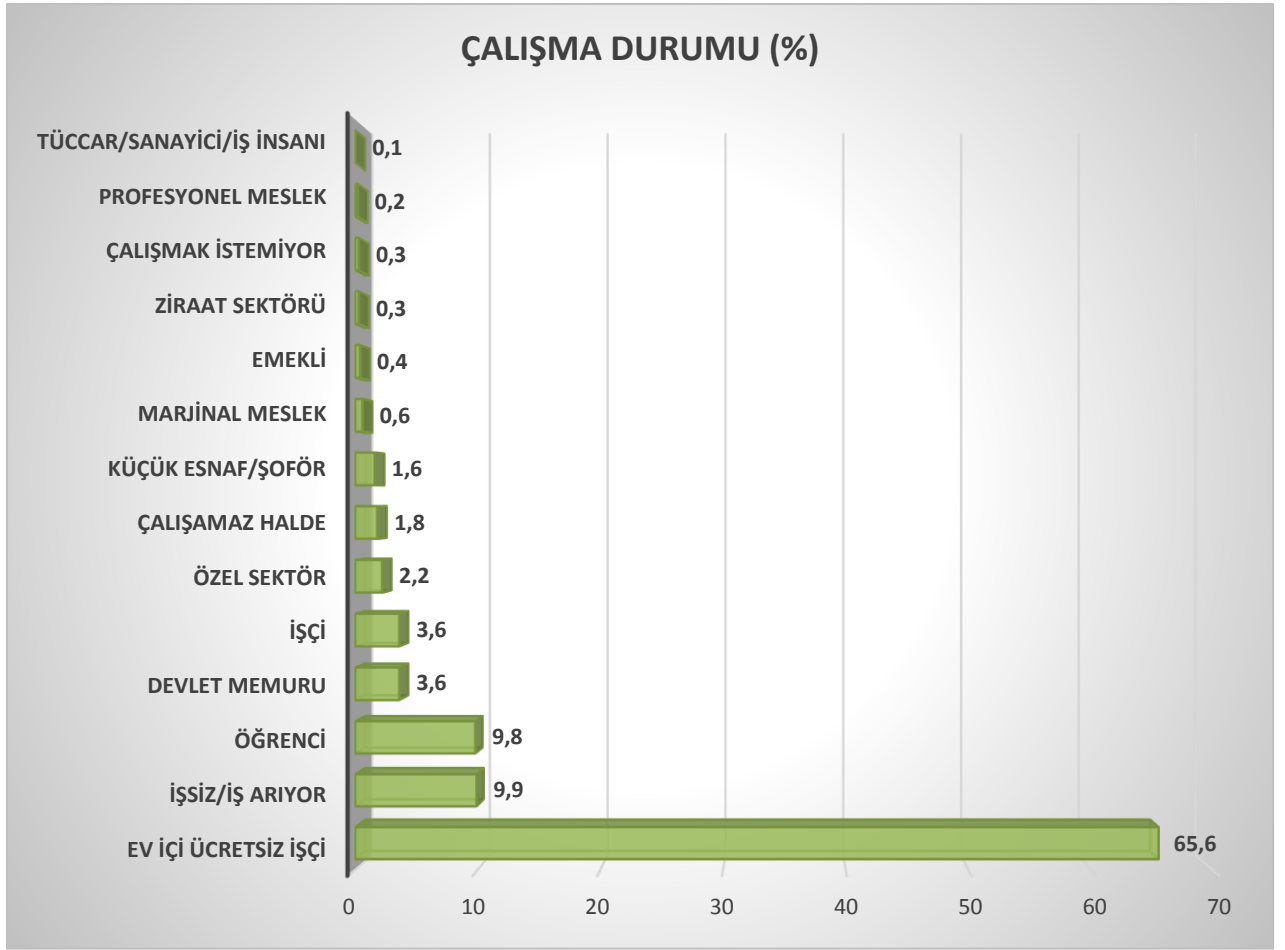

Görüşmecilerin **%58,9'u** bulunduğu kentte doğduğundan beri yaşadığını, **%23,1'i** 1-9 yıl arası, **%8'i** 10-19 yıl, **%6,5'i** 20-29 yıl, **%2,1'i** 30-39 yıl, **%1'i** 40-49 yıl arası bulunduğu kentte yaşadığını belirtirken **%0,4'ü** ise 50 yıl ve üzeri yıl ilgili kentte yaşadığını belirtmiştir.

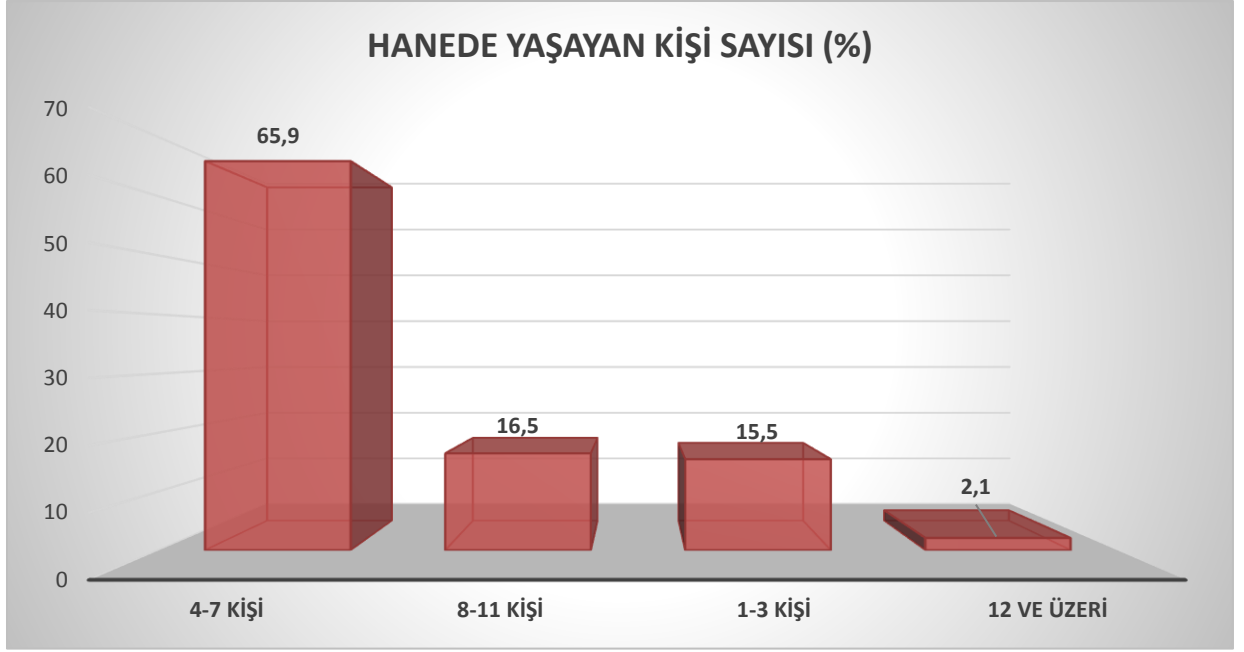
Görüşmecilerin eğitim durumları şöyledir;

%24,4'ü Okuryazar olmadığını beyan ederken, **%21,3'ü** İlkokul, **%20,8'i** Lise, **%13,7'si** Ortaokul, **%11,4'ü** Üniversite mezunu olduğunu beyan etmiştir. **%7,9** Diplomasız okuryazar ve **%0,5'i** ise Lisansüstü mezunu olduğunu belirtmiştir.

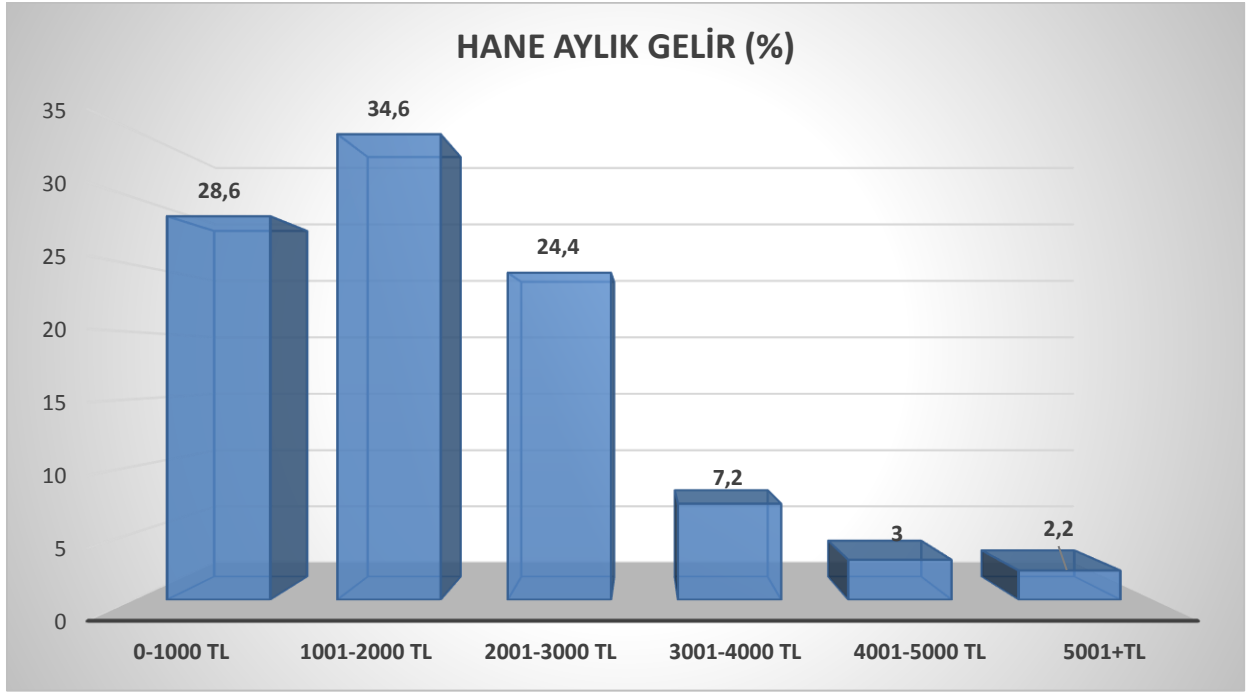
Araştırma grubunda yer alan kadınların çalışma durumlarına bakıldığında kadınların büyük bir çoğunluğunun Ev içi ücretsiz işçi oldukları görülmektedir. Buna göre kadınların;

%65,6'sı Ev içi ücretsiz işçi, **%9,9'u** İşsiz/İş arıyor durumda olduğunu, **%9,8'i** Öğrenci, **%3,6'sı** Devlet memuru, **%3,6'sı** İşçi, **%2,2'si** Özel sektör çalışanı, **%1,8'i** çalışamaz halde, **%1,6'sı** Küçük esnaf olduğunu belirtmiştir. **%0,6'sı** Marjinal bir mesleğinin olduğunu, **%0,4'ü** Emekli olduğunu, **%0,3'ü** Ziraat sektöründe çalıştığını, **%0,3'ü** çalışmak istemediğini, **%0,2'si** profesyonel bir meslekte çalıştığını belirtmiştir. Kadınların sadece **0,1'i** Tüccar/Sanayi/İş insanı kategorisinde yer aldığını beyan etmiştir.

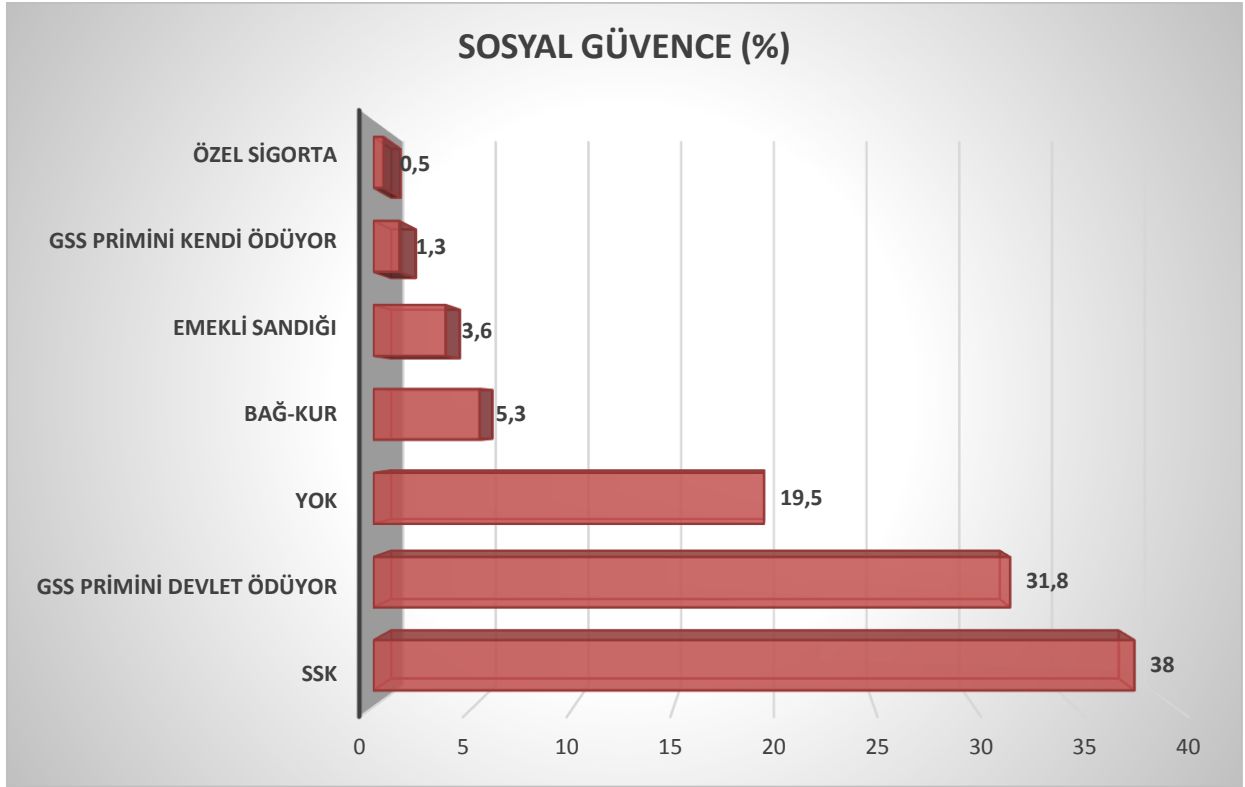

Araştırma grubunda yer alan kadınlara hanede yaşadıkları kişi sayısı sorulmuştur. Buna göre kadınların;

%65,9'u 4-7 arasında hanede yaşayan kişi olduğunu, **%16,5'i** 8-11 kişi, **%15,5'i** 1-3 kişi ve **%2,1'i** 12 ve üzerinde hanede yaşayan kişi olduğunu belirtmiştir.

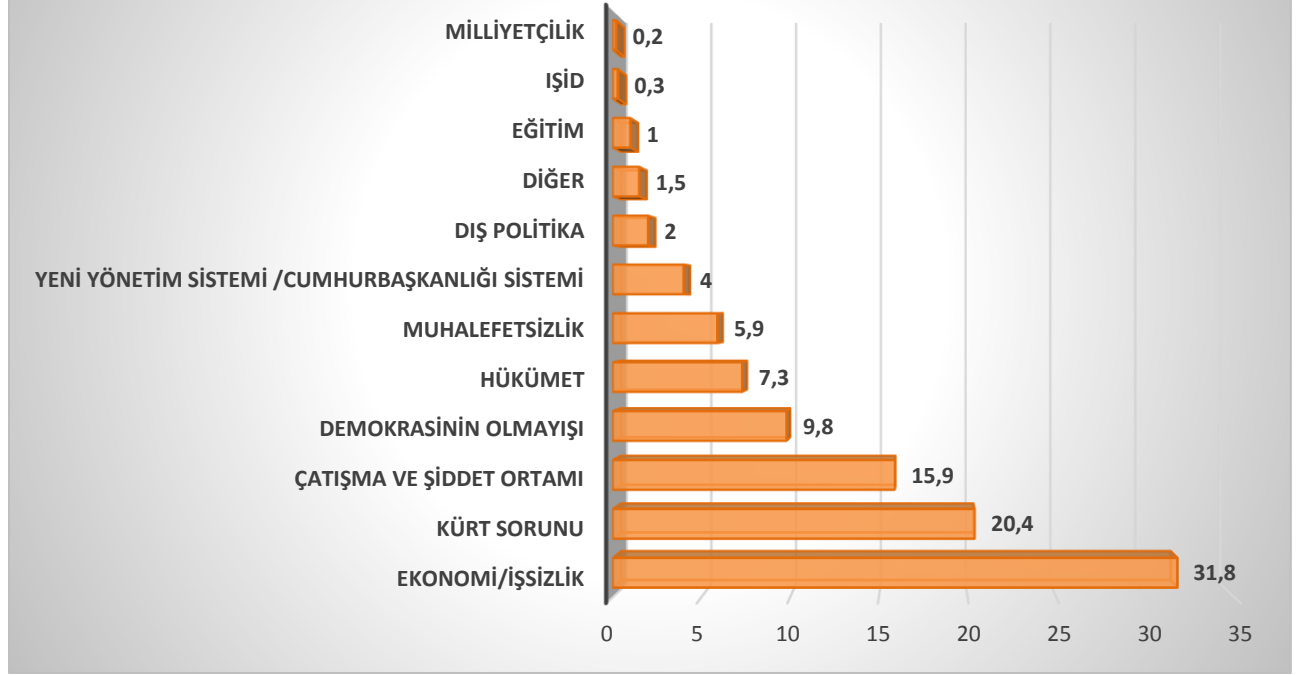
Araştırma grubunda yer alan kadınların **%28,6'sı** 0-1000 TL arasında hane gelirine sahip olduğunu, **%34,6'sı** 1001-2000 TL, **%24,4'ü** 2001-3000 TL, **%7,2'si** 3001-4000 TL, **%3'ü** 4001-5000 TL ve **%2,2'si** 5001 TL ve üzeri hane gelirine sahip olduğunu belirtmiştir.

Araştırma grubunda yer alan kadınların sosyal güvencelerine dair veriler şöyledir;

Görüşmecilerin **%38'i** SSK'li olduğunu, **%31,8'i** GSS Primini devletin ödediğini, **%19,5'i** herhangi bir sosyal güvencesinin olmadığını, **%5,3'ü** BAĞ-KUR'lu, **%3,6'sı** sosyal güvencelerinin Emekli Sandığı olduğunu, **%1,3'ü** GSS primini kendilerinin ödediğini ve **%0,5'i** Özel Sigortasının olduğunu beyan etmiştir.

SİZCE TÜRKİYE'NİN EN BÜYÜK SORUNU NEDİR? (%)

Görüşmecilere “Türkiye’nin En Büyük Sorunu Nedir?” diye sorulmuştur. Buna göre kadınların;

%31,8’i Ekonomi/İşsizlik,

%20,4’ü Kürt sorunu,

%15,9’u Çatışma ve Şiddet Ortamı,

%9,8’i Demokrasinin Olmayışı,

%7,3’ü Hükümet,

%5,9’u Muhalefetsizlik,

%4’ü Yeni Yönetim Sistemi/Cumhurbaşkanlığı Sistemi,

%2’si Dış Politika,

%1,5’i Diğer,

%0,3’ü İŞİD ve **%0,2’si** Milliyetçilik yanıtlarını vermiştir.

SİZCE TÜRKİYE’NİN EN BÜYÜK SORUNU NEDİR? * YAŞ

		18-24 yaş	25-34 yaş	35-44 yaş	45-54 yaş	55-64 yaş	65 ve üzeri yaş	TOPLAM
SİZCE TÜRKİYE’NİN EN BÜYÜK SORUNU NEDİR?	Kürt Sorunu	20,00%	21,30%	20,60%	20,10%	17,10%	19,00%	20,40%
	Çatışma ve Şiddet Ortamı	13,50%	16,90%	16,20%	15,50%	15,20%	20,80%	15,90%
	Dış Politika	2,30%	2,10%	1,60%	2,00%	1,50%	1,40%	2,00%
	Ekonomi/İşsizlik	31,00%	31,70%	31,70%	33,20%	35,70%	27,30%	31,80%
	Muhalefetsizlik	9,80%	4,20%	5,30%	5,00%	5,50%	4,20%	5,90%
	İŞİD	0,30%	0,10%	0,30%	0,40%	0,90%	0,50%	0,30%
	Hükümet	7,30%	6,90%	8,00%	6,60%	7,30%	9,70%	7,30%
	Demokrasinin Olmaması	7,80%	10,20%	9,70%	11,40%	11,60%	11,60%	9,80%
	Yeni yönetim sistemi /Cumhurbaşkanlığı sistemi	4,30%	3,90%	4,30%	3,20%	2,70%	3,70%	4,00%
	Milliyetçilik	0,50%	0,20%	0,20%	0,10%			0,20%
	Eğitim	1,30%	1,00%	0,80%	0,80%	0,60%	0,90%	1,00%
	Diğer	1,90%	1,40%	1,20%	1,60%	1,80%	0,90%	1,50%
TOPLAM		100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Araştırma grubuna yöneltilen “**Türkiye’nin En Büyük Sorunu Nedir?**” sorusunun Yaş karşılaştırmasında, genel olarak bütün yaş gruplarında üç en büyük sorun sıralaması aynıdır. Buna göre;

18-24 yaş grubunda yer alan kadınların **%31’i** “Ekonomi/İşsizlik”, **%20’si** “Kürt Sorunu”, **%13,5’i** “Çatışma ve Şiddet Ortamı”,

25-34 yaş grubunda olanların **%31,7’si** “Ekonomi/İşsizlik”, **%21,3’ü** “Kürt Sorunu”, **%16,9’u** “Çatışma ve Şiddet Ortamı”,

35-44 yaş grubunda olanların **%31,7’si** “Ekonomi/İşsizlik”, **%20,6’sı** “Kürt Sorunu”, **%16,2’si** “Çatışma ve Şiddet Ortamı”,

45-54 yaş grubunda olanların **%33,2’si** “Ekonomi/İşsizlik”, **%20,1’i** “Kürt Sorunu”, **%15,5’i** “Çatışma ve Şiddet Ortamı”,

55-64 yaş grubunda olanların **%35,7’si** “Ekonomi/İşsizlik”, **%17,1’i** “Kürt Sorunu”, **%15,2’si** “Çatışma ve Şiddet Ortamı”,

65 yaş ve üzerinde olanların **%27,3’ü** “Ekonomi/İşsizlik”, **%20,8’i** “Çatışma ve Şiddet Ortamı”, **%19’u** ise “Kürt Sorunu” yanıtlarını vermiştir.

SİZCE TÜRKİYE’NİN EN BÜYÜK SORUNU NEDİR? * EĞİTİM DURUMU (%)

		Okuryazar Değil	Diplomasız Okuryazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Lisansüstü	TOPLAM
SİZCE TÜRKİYE’NİN EN BÜYÜK SORUNU NEDİR?	Kürt Sorunu	19,80%	18,10%	21,10%	20,10%	22,50%	18,80%	12,10%	20,40%
	Çatışma ve Şiddet Ortamı	16,70%	16,10%	16,50%	18,40%	13,70%	12,70%	30,30%	15,90%
	Dış Politika	1,50%	3,30%	1,60%	1,90%	2,00%	2,80%		2,00%
	Ekonomi/İşsizlik	33,20%	34,20%	31,90%	28,50%	30,60%	33,20%	21,20%	31,80%
	Muhalefetsizlik	4,60%	3,70%	5,50%	6,60%	7,90%	6,60%	6,10%	5,90%
	İŞİD	0,40%	0,20%	0,30%	0,20%	0,40%	0,10%		0,30%
	Hükümet	7,50%	7,10%	6,50%	7,50%	7,00%	9,00%	6,10%	7,30%
	Demokrasinin Olmayışı	10,50%	10,30%	10,40%	9,30%	8,90%	8,80%	15,20%	9,80%
	Yeni yönetim sistemi /Cumhurbaşkanlığı sistemi	3,50%	4,80%	3,80%	4,20%	3,40%	5,20%	6,10%	4,00%
	Milliyetçilik			0,30%	0,30%	0,50%	0,40%		0,20%
	Eğitim	0,90%	0,70%	1,10%	0,80%	1,20%	1,00%		1,00%
	Diğer	1,50%	1,50%	1,00%	2,00%	1,70%	1,40%	3,00%	1,50%
TOPLAM		100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Araştırma grubuna yöneltilen “Türkiye’nin En Büyük Sorunu Nedir?” sorusunun **Eğitim** karşılaştırmasına göre;

Okuryazar olmayanların %33,2’si “Ekonomi/İşsizlik”, **%19,8’i** “Kürt Sorunu”, **%16,7’si** “Çatışma ve Şiddet Ortamı”,

Diplomasız okuryazar olanların **%34,2’si** “Ekonomi/İşsizlik”, **%18,1’i** “Kürt Sorunu”, **%16,1’i** “Çatışma ve Şiddet Ortamı”,

İlkokul mezunu olanların **%31,9’u** “Ekonomi/İşsizlik”, **%21,1’i** “Kürt Sorunu”, **%16,5’i** “Çatışma ve Şiddet Ortamı”,

Ortaokul mezunu olanların **%28,5’i** “Ekonomi/İşsizlik”, **% 21,1’i** “Kürt Sorunu”, **%16,5’i** “Çatışma ve Şiddet Ortamı”,

Lise mezunu olanların **%30,6’sı** “Ekonomi/İşsizlik”, **%22,5’i** “Kürt Sorunu”, **%13,7’si** “Çatışma ve Şiddet Ortamı”,

Üniversite mezunu olanların **%33,2’si** “Ekonomi/İşsizlik”, **% 18,8’i** “Kürt Sorunu”, **%12,7’si** “Çatışma ve Şiddet Ortamı”,

Lisansüstü mezunu olanların **%33,3’ü** “Çatışma ve Şiddet Ortamı”, **%21,2’si** “Ekonomi/İşsizlik”, **%15,2’si** “Demokrasinin olmayışı” yanıtlarını vermiştir.

MEDENİ DURUM*YAŞ (%)								
		YAŞ						TOPLAM
		18-24 yaş	25-34 yaş	35-44 yaş	45-54 yaş	55-64 yaş	65 yaş üzeri	
MEDENİ DURUM	Evli	24,20%	76,80%	93,10%	91,60%	82,90%	55,60%	69,80%
	Bekâr	75,50%	21,60%	3,70%	1,50%	1,20%	0,50%	25,90%
	Boşanmış	0,20%	1,20%	1,40%	1,70%	0,90%	2,80%	1,10%
	Eşi Ölmüş	0,10%	0,40%	1,80%	5,20%	14,90%	41,20%	3,20%
TOPLAM		100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Araştırma grubunda yer alan görüşmecilerin “Medeni Durum” ve “Yaş” kıyasına bakıldığında;

18-24 yaş grubunda olan kadınların **%24,2’sinin** “Evli”, **%75,5’inin** “Bekar”, **%0,2’sinin** “Boşanmış” ve **%0,1’inin** “Eşinin ölmüş” olduğu,

25-34 yaş aralığındaki kadınların **%76,8’nin** “Evli”, **%21,6’sının** “Bekar”, **%1,2’sinin** “Boşanmış” ve **%0,4’ünün** “Eşinin ölmüş” olduğu,

35-44 yaş aralığındaki kadınların **%93,1’nin** “Evli”, **%3,7’sinin** “Bekar”, **%1,4’ünün** “Boşanmış”, **%1,8’inin** Eşinin ölmüş olduğu,

45-54 yaş aralığındaki kadınların **%91,6’sının** “Evli”, **%1,5’inin** “Bekar”, **%1,7’sinin** “Boşanmış”, **%5,2’sinin** Eşinin ölmüş olduğu,

55-64 yaş aralığındaki kadınların **%82,9’unun** “Evli”, **%1,2’sinin** “Bekar”, **%0,9’unun** “Boşanmış”, **%14,9’unun** Eşinin ölmüş olduğu,

65 yaş ve üzeri olan kadınların **%55,6’sının** “Evli”, **%0,5’nin** “Bekar”, **%2,8’inin** “Boşanmış”, **%41,2’sinin** “Eşinin ölmüş” olduğu görülmektedir.

Araştırma grubunda yer alan kadınların “**Çalışma Durumu**” ve “**Eğitim Durumlarının**” kıyasına bakıldığında;

Okuryazar olmayan kadınların %88,4’ünün “Ev içi ücretsiz işçi”, %5’inin “Çalışamaz halde”, %4,4’ünün “İşsiz” olduğu,

Diplomasız okuryazar kadınların %88,3’ünün “Ev içi ücretsiz işçi”, %4,9’unun “İşsiz” olduğu, %2,6’sının “Çalışamaz halde”,

İlkokul mezunu kadınların %85,6’sının “Ev içi ücretsiz işçi”, %6,5’inin “İşsiz”, %2,4’ünün “İşçi” olduğu,

Ortaokul mezunu kadınların %70,4’ünün “Ev içi ücretsiz işçi”, %9,9’unun “İşsiz”, %6,7’sinin Öğrenci,

Lise mezunu kadınların %36,8’inin “Ev içi ücretsiz işçi”, %32,2’sinin “Öğrenci”, %12,4’ünün “İşsiz”,

Üniversite mezunu kadınların %27,1’nin “İşsiz”, %24,9’unun “Devlet memuru”, %17,9’unun “Öğrenci”,

Lisansüstü kadınların %36,4’ünün “Devlet memuru”, %21,2’sinin “Ev içi ücretsiz işçi” ve %15,2’sinin “Öğrenci” olduğu görülmektedir.